

Naisten kokemuksia omasta väkivaltaisuudestaan parisuhteessa

Artikkelissa kuvataan naisten kokemuksia omasta väkivaltaisesta käyttäytymisestään parisuhteessa sellaisena, kuin he sen kokevat. Väkivallan merkitykset aktivoituivat ja syntyivät parisuhteen vuorovaikutuksessa. Kolme tuloksia kuvaavaa pääteemaa, väkivallan kieltäminen, väkivallan oikeuttaminen sekä havahtuminen ja muutoksen etsiminen eivät ole hierarkkisia, vaan muodostavat kehämäisen prosessin ja ovat osittain päällekkäisiä.

Tulokset antavat uutta ymmärrystä naisten kokemuksista ja heidän väkivallalleen antamista merkityksistä. Väkivalta koskettaa kaikkia naisen eksistenssin eri tasoja. Väkivaltaisesti käyttäytyvien naisten auttamiseksi tarvitaan auttamismenetelmiä, joissa tunnistetaan parisuhteen dynamiikka, vuorovaikutus, tunteiden ilmaisu- ja ongelmanratkaisutavat, väkivaltaan liittyvät motiivit, kontekstit ja merkitykset.

AUNE FLINCK, EIJA PAAVILAINEN

JOHDANTO

Suomalaisen parisuhdeväkivallan tutkimusfokus on ollut naiseen kohdistuvassa väkivallassa (mm. Lahti 2001, Husso 2003, Keskinen 2005, Ojuri 2005). Pääosa olemassa olevasta tutkimustiedosta osoittaa, että naiset ovat ensisijaisesti parisuhdeväkivallan uhreja, vakava fyysinen väkivalta kohdistuu parisuhteissa tavallisimmin naiseen, ja naiset myös kärsivät vakavimmista parisuhdeväkivallan seurauksista (mm. Dobash ym. 1992, Dobash ym. 2004, Ronkainen 2009).

Kiinnostus naisten parisuhteessa tekemää väkivaltaa kohtaan on kuitenkin herännyt (Coker ym. 2000, Harwell ym. 2003), ja kansainvälinen tutkimustieto osoittaa, että myös naiset käyttäytyvät väkivaltaisesti. Parisuhdeväkivallan vuoksi pidätettyjen naisten määrä on myös lisääntynyt (Lawrence 2003, Archer 2000, Harned 2001, Williams ym. 2008). Naisten tekemä väkivalta on jossain määrin lisääntynyt myös Suomessa (Honkatukia 2004), mutta aihetta on täällä toistaiseksi tutkittu vähän (Flinck 2006, Nieminen ym. 2008, Lindholm 2008, Törrönen 2009). Puheenaiheena naisen väkivalta on vielä monissa piireis-

sä tabu. Parisuhdeväkivaltakeskusteluun liittyy myös ideologisia jännitteitä (Ronkainen 2009).

Parisuhdeväkivaltailmiötä koskevan ymmärryksen parantamiseksi ja sukupuolisensitiivisten palveluiden kehittämiseksi on tarpeen tutkia, tunnistaa ja pyrkiä ymmärtämään naisten kokemuksia omasta väkivaltaisuudestaan parisuhteessa. Koska väkivaltatyö edellyttää ihmisen näkemistä henkis-sielullis-ruumiillisena, sosiaalisena olentona, ilmiön tarkastelu myös eksistentiaalis-filosofisesta näkökulmasta on tarpeen.

Kukin tutkimus avaa vain rajoitetun näkökulman laajaan parisuhdeväkivallan ilmiöön. Tämä väitöskirjatutkimukseen (Flinck 2006) perustuva artikkeli tarkastelee ilmiötä naisten oman väkivaltaisen käyttäytymisen kokemuksina ja naisten kokemuksilleen antamina merkityksinä. Ilmiön tutkiminen rajataan heteroseksuaalisiin parisuhteisiin tutkimuksen taustafilosofian mukaisen parisuhdemäärittelyn vuoksi. Naisten väkivaltaisuuden tutkiminen ei häivyttä naisten tai muiden väkivallan uhrien kokemaa väkivaltaa, sukupuolesta riippumattomasti vastuuta väkivallasta eikä kaikenlaisen väkivallan pysäyttämisen tarvetta.

TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN TAUSTA

Fenomenologisen tutkimuksen vaatimuksena on tutkijan oman aseman, ihmiskäsityksen, taustajattelun sekä tutkimuksen ontologisten ja epistemologisten ratkaisujen esiintuominen. Fenomenologisen menetelmän mukaisesti tutkija pyrkii sulkeistamaan tutkimuksen ajaksi tutkittavaan ilmiöön liittyvät ennakko-oletuksensa, aikaisemmat käsitteenmäärittelyt ja tutkimustiedon ”kardottaakseen vallitsevan todellisuuden ja todellisuuskäsitykset ja löytääkseen jotain uutta” (Husserl 1964).

Seuraavassa kuvaamme tutkimuksen teoreettista taustaa eksistentiaalis-fenomenologisen filosofian valossa. Näin lukijat voivat arvioida, missä määrin tutkijat ovat onnistuneet sulkeistamaan aikaisemman tiedon ja voivat suhteuttaa empiiriset tulokset sen mukaan.

Parisuhde

Eksistentiaalis-fenomenologisen filosofian mukaan naisen ja miehen parisuhde syntyy heidän liittoutuessaan yhteen. Parisuhteen perustana ja siinä toteutuvina mahdollisuuksina ovat sitoutuminen, turvallisuus, jatkuvuus, rakkaus ja seksuaalisuus. Parisuhteessa mies ja nainen ovat eksistensioivia, henkis-sielullisia-ruumiillisia subjekteja, jotka ovat suhteessa toisiinsa ja elämismaailmaan. Parisuhteessa kehollisuus mahdollistaa suhteessa toiseen olemisen, ja suhteessa toteutuvat myös tunteet, kielellinen vuorovaikutus, vastuu ja vapaus sekä seksuaalisuus. Parisuhde toteutuu ajassa sekä henkilökohtaisessa että parisuhteen situaatiossa. (Merleau-Ponty 1936/1992, Levinas 1996, Heinämaa 2000.)

Parisuhde on sosiaalinen, uskonnollinen ja moraalinen järjestelmä, johon liittyvät tietyt säännöt, normit, uskomukset, roolit, kommunikointitavat ja toimintarakenteet. Puolisot tuovat parisuhteeseen eksistenssinsä ja aikaisemmat elämäkokemuksensa ja niille antamansa merkitykset. (Foucault 1984/1990.)

Naisen elämismaailma ja parisuhde situaationa ovat merkitysten maailma, joka on ajallisesti jossakin kehitysvaiheessa ja jatkuvasti muuttuva. Nykyvaihe on tapahtuneen ja parhaillaan tapahtumassa olevan summa. (van Manen 1990.) Tässä tutkimuksessa parisuhteeksi määritellään avio- tai avoliitto, kihlaus- tai seurustelusuhde, jotka voivat olla nykyisiä tai aiemmin toteutuneita.

Parisuhdeväkivalta

Parisuhdeväkivalta määritellään tarkoitukselli-

seksi, eri tavoin toteutuvaksi puolison tahdon, tarpeiden ja toiveiden hallinnaksi, joka loukkaa puolison itsemääräämisoikeutta tai yhteisiä sitoumuksia. Se määritellään myös epäsuoraksi fyysisen, psyykkisen tai moraalisen voiman käytöksi toista henkilöä kohtaan. Väkivalta voi olla yhteiskunnallista, uskonnollista, kulttuurista tai sidottu tiettyyn aikaan, paikkaan, ihmisten väliseen suhteeseen ja yksilöllisiin kokemuksiin. Väkivallan tarkoitus on vahingoittaa yksilöä, omaisuutta tai ympäristöä. Väkivalta voi olla myös sitä, mikä esimerkiksi laillinen esivalta on nimennyt väkivallaksi. (Johnson ja Ferraro 2000.) Myös erilaiset aggression ilmaukset, jotka tähtäävät puolison vahingoittamiseen tai häiritsemiseen, ovat väkivaltaa. Oleellinen osa väkivallan määrittelmää on loukatuksi tulemisen kokemus, ja väkivallan kategoriaan sisältyy erilaisia kokemuksia, tunteita ja tulkintoja, joille kokija antaa väkivallan merkityksen (Heiskanen 2002).

Parisuhdeväkivallan eri muodot ovat usein samanaikaisia, ja molemmat puolisot voivat olla väkivallan tekijöitä ja/tai kokijoita (Archer 2000, Johnson ja Ferraro 2000, Krug ym. 2002). Parisuhdeväkivallan ja lasten kaltoinkohtelun välillä on yhteys (Paavilainen ja Flinck 2008).

Väkivallan selitysmalleja on useita. Myös tutkimuksellisesti parisuhdeväkivallan tarkastelussa on monta lähestymistapaa: sitä voidaan tarkastella muun muassa sukupuolen ja sukupuolierojen ja väkivallan, ruumiin fenomenologian, konfliktilähtöisen väkivallan, oikeuden käytäntöjen sekä oikeushistoriallisesta ja -psykiatrisesta tai uhriperspektiivistä (Ronkainen 2009). Kukin tarkastelutapa ja väkivallan selitysmalli avaa yhden näkökulman ilmiöstä eikä mitään niistä voida osoittaa yksiselitteisen oikeaksi (Niemi-Kiesiläinen 2004).

Parisuhdeväkivalta naisten ja miesten kokemuksina

Parisuhdeväkivaltatutkimusten tulokset poikkeavat toisistaan riippuen väkivallan määrittelystä, väkivaltamittareista, metodologiasta ja tutkimuksellisista lähestymistavoista. Usein määrällisiä tutkimustietoja irrotetaan tutkimuksellisesta kontekstista ja väkivallan esiintyvyyttä argumentoidaan pelkkien tilastollisten lukujen perusteella, jolloin ohitetaan erilaiset tavat mitata väkivaltaa, väkivallan motiivit ja seuraukset. Ilmiö kokonaisuus ei näin avaudu. (Dobash ym. 1992, Hearn 1998, Ronkainen 2009.) Mainitut seikat vaikeuttavat myös kansainvälisten esiintyvyyyslukujen

vertailua (Krahé ym. 2005).

WHO:n tilastot osoittavat, että maailman naisista ainakin 20 prosenttia on kokenut fyysistä väkivaltaa lähisuhteessaan (Krug ym. 2002). Erään tutkimuksen mukaan suomalaisista naisista 20 prosenttia on kokenut väkivaltaa nykyisen kumppaninsa taholta (Piispa ym. 2006).

Naisiin kohdistuvan väkivallan muodoiksi on fyysisen väkivallan ohella kuvattu kaltoinkohtelu, seksuaalinen, taloudellinen ja hengellinen väkivalta sekä henkinen väkivalta, joka ilmenee muun muassa pakottamisena, nöyryyttämisenä, uhkailuna, nimittelynä, kontrolloimisena, eristämisenä, kiristämisenä, häirintänä ja sanallisena väkivaltaana (Krug 2002). Naisten kokemaa symbolista väkivaltaa ilmenee uhkaavina eleinä, vaikka tekoja ei tapahtuisikaan ja se voi olla lievää, kuten uhkailua, sormen heristämistä, ”päällepäsmärinä olemista”, tai vakavaa väkivaltaa, kuten huonekalujen potkimista, tavaroiden rikkomista tai tapon uhkaa (Krishnan ym. 2001). Parisuhdeväkivallan fyysiset ja psyykkiset seuraukset ovat eräiden tutkimusten mukaan naiselle vakavampia kuin miehelle (mm. Coker ym. 2000).

Miesten kokemaa parisuhdeväkivaltaa on tutkittu vähän. Mills' ym. (2003) tutkimuksen mukaan miehistä 13–29 prosenttia oli kokenut parisuhteessaan väkivaltaa naisen taholta. Suomessa varusmiehistä joka kuudennen tai seitsemännen miehen todettiin joutuneen naisystävänsä tai puolisonsa suoran väkivallan kohteeksi (Nieminen ym. 2008). Yhdeksän prosenttia pojista ja kaksi prosenttia tytöistä ilmoitti nykyisen seurustelukumppaninsa lyöneen tai potkineen häntä (Salmi 2009). Miehiin kohdistuvan väkivallan muodoiksi kuvataan muun muassa verbaalinen aggressio, pelottelu, lapsen huoltajuuden menettämällä ja erolla uhkaileminen, syyttäminen, tavaroiden tuhoaminen, töniminen, esineillä heitteleminen, pureminen, potkiminen ja kasvotain lyöminen, eristäminen sekä työn ja ihmissuhteiden häiriköiminen (mm. Sarantakos 2004).

Empiiristä tietoa väkivaltaa käyttäneistä naisista on vähän (Dowd 2001), eikä naisten kokemuksia väkivallan tekijöinä ole tutkittu (Flinck ja Paavilainen 2010). Henning ym. (2003) ja Weizmann-Henelius (2004) totesivat, että väkivaltaa käyttäneillä naisilla oli samankaltaisia lapsuuden traumaattisia kokemuksia, perheväkivallan kokemuksia, kiintymyssuhdehäiriöitä sekä päihde- ja mielenterveysongelmia kuin miehillä. Naisten väkivaltaisuus suuntautuu miehiä yleisemmin läheisiin perheenjäseniin, ja tavallisimpina väkivallan

motiveina ovat riita ja kosto (Weizmann-Henelius 2004). Lawrence (2003) mukaan naiset käyttävät erilaisia väkivallan välineitä, aseita, veitsiä, kiehuvaa vettä ja silitysrautoja useammin kuin miehet. Noin 40 prosenttia vakavaa väkivaltaa käyttäneistä naisista ja 80 prosenttia miehistä on itse joutunut parisuhdeväkivallan kohteeksi. Väkivaltaiseen käyttäytymiseen liittyy molemmilla sukupuolilla työttömyys, ahdistusoireet, masennus, antisosiaalinen persoonallisuus ja vähäinen sosiaalinen tuki (Magdol ym. 1997). Naisten tekemä väkivalta voidaan nähdä myös reaktiivisena itsepuolustuksena, turhautumisen, stressin, painostuksen ja uhriutumisen seurauksena ja kapinana patriarkaalisia rakenteita vastaan (Moffit ym. 2001, Allen ym. 2009). Naisten aloittama väkivalta ja molemminpuolinen väkivalta ovat yleisimpiä nuorten naisten parisuhteissa, mikä erään tulkinnan mukaan johtuu siitä, että postfeministiset naiset pitävät väkivaltaa sukupuolineutraalina käyttäytymisenä (McHugh ja Frieze 2006).

TUTKIMUKSEN METODOLOGIA

Tämän tutkimuksen filosofisena taustana on Merleau-Pontyn (1908–1961) eksistentiaalis-fenomenologinen filosofia, jossa ihminen nähdään eksistivana, ainutlaatuisena, jakamattomana ja intentionaalisen subjektina. Hän on tunteva, ajatteleva ja toimiva olento, joka todellistuu hengellisenä, henkisenä, sosiaalisena ja fyysisenä persoonana, naisena tai miehenä. Miehen ja naisen väliseen suhteeseen liittyvät sekä biologiset, psykologiset että kulttuuriset elementit, merkitykset ja diskurssit, jotka vaikuttavat olemisen tapoihin ja tulkintoihin. (Thomas 2005.) Jokaisessa ihmisessä on väkivallan mahdollisuus. Ihmisellä on omatunto, tahto ja kyky tehdä valintoja ja moraalinen vastuu valinnoistaan. Ihmisenä olemisessa oleellista on dialogisuus, suhde toisiin ihmisiin, elämismailmaan ja tuonpuoleiseen. (Annels 1999, Thomas 2005.) Kokemukset ja merkityksenannot syntyvät ja aktualisoituvat ihmissuhteissa, joissa osapuolet tulkitsevat itseään ja toisiaan kokemushistoriansa ja merkityksenantojensa perustella (van Manen 1990, Merleau-Ponty 1992).

Valitsimme tutkimukseen deskriptiivisen fenomenologian metodin, koska haluamme tarkastella ilmiötä ilman ennako-oletuksia, naisten subjektiivisina kokemuksina, heidän yksilöllisestä elämäntilanteestaan käsin, sellaisena kuin he itse sen kokevat määrittelemättä heidän kokemuk-

siaan ulkopuolisin määrein (Giorgi 2000). Tavoitteenamme on löytää parisuhdeväkivaltaan vallitsevaa diskurssia laajempi perspektiivi ja irtaantua ennakoasenteista, vakiintuneista episteemisistä oletuksista ja trivialiteeteista.

Tarkastelemme naisten kokemuksia ja heidän elämisaailmaansa merkitysten maailmana, jossa merkitykset vaikuttavat naisten toimintaan, arvoihin, ihmissuhteisiin, päämäärien asettamiseen ja suunnitelmiin. Emme aseta sukupuolia vastakkain, vaan pyrimme omaksumaan uusia tarkastelukulmia ja korjaamaan ja täydentämään ymmärrystämme parisuhdeväkivallasta. (van Manen 1990, Merleay-Ponty 1992, Giorgi 2000, Priest 2002.)

Koska parisuhdeväkivallan kokemukset ovat subjektiivisia, ainutkertaisia ja ihmisen kehityksen myötä muuttuvia, fenomenologisen metodin vaatimusten mukaisesti emme määrittele väkivallan käsitettä ja sen sisältöä etukäteen. Näin naiset saavat puhua väkivallastaan ”an sich”. (van Manen 1990, Merleau-Ponty 1992.) Väkivallan merkitykset välittyvät tutkijalle siinä määrin, kun naiset haluavat paljastaa tai muistavat kokemukseen ja niille antamiaan merkityksiä.

Tutkimusaineisto

Tutkimusaineisto koostui 24 suomalaisen naisen kokemuksista. Vapaaehtoisia naisia tutkimukseen saimme väkivaltatyötä tekevien järjestöjen, tutkijan (A.F.) verkostojen ja avainhenkilöiden kautta. Osallistujien hankinnassa käytimme myös tarkoituksellista lumipallomenetelmää (Kleiman 2004).

Naisista seitsemän oli naimisissa, neljä seurusteli, ja 12 oli eronnut, yksi oli leski. Heidän parisuhteensa oli kestänyt muutamasta kuukaudesta 30 vuoteen. Haastatteluhetkellä heidän suhteensa olivat eri vaiheissa. Kaikki naiset eivät olleet käyttäneet fyysistä väkivaltaa, mutta heillä oli kokemuksia muista oman väkivallan ilmenemismuodoista. Useat naiset kertoivat kokeneensa lisäksi kumppaninsa tekemää väkivaltaa. Osallistujilla oli valmius ja halua puhua kokemuksistaan. Naiset saivat valita itselleen sopivan haastattelupaikan, ja haastattelija (A.F.) rohkaisi heitä puhumaan merkityksellisistä kokemuksistaan. Naiset haastateltiin avoimen haastattelun menetelmällä, haastattelut kestivät pari tuntia ja ne nauhoitettiin osallistujien luvalla. Kuusitoista naista haastateltiin kahteen kertaan, kahdeksaa naista ei tavoitettu toista haastattelua varten elämäntilanteiden muutoksen vuoksi. Kahdella haastatteluker-

ralla oli tavoitteena synnyttää luottamusta puhua vaikeasta aiheesta ja saada syvällisempää tietoa. Haastatteluja kertyi 40 ja litteroitua aineistoa 480 sivua, 1-rivivälillä kirjoitettuna.

Tutkija (A.F.) analysoi aineiston Colaizzin (1978) deskriptiiviseen fenomenologiaan perustuvalla menetelmällä. Systemaattisesti etenevän, kahdeksanvaiheisen analyysin aikana tutkija identifioi ja rekonstruoi naisten kokemusten merkitykset sitomalla ne kunkin kertojan elämäntilantiaan ja -tilanteeseen sulkeistaen omat ennakkokäsityksensä ja aikaisemman ilmiötä koskevan tiedon. Aineistosta analysoitiin vain ilmisistä tutkijan tulkintojen eliminoimiseksi. Mahdollisimman hyvin alkuperäisiä konstruktioita vastavista rekonstruktioista muodostettiin ilmiön olennainen rakenne. (Colaizzi 1978, Giorgi 2000.) Aineistoa ei pakotettu valmiisiin teoreettisiin käsitteisiin, vaan etsittiin intuition, sulkeistamisen ja mielikuvamuuntelun avulla kunkin kertojan ominaispiirteitä, elämäntilannetta ja kommunikoinnin ilmapiiriä sekä yksilöllisistä elämäntilanteista nousevia, merkityksiä kuvaavia sanallisia ilmaisuja. Analyysi eteni intensiivisesti ja syvällisesti kuvausten nyansseja ja naisten merkitystenttoja paljastaen ja kunkin kertojan kontekstiin taustoittaen. Aineiston keruun ja analyysin aikana sulkeistamispyrkimys koski väkivallan käsitteen ja ilmenemismuotojen määrittelyä, uhri-tekijä -asetelmaa, väkivallan sukupuolittamista ja väkivallan tekijöiden patologisointia. Tutkija ryhmitteli paljastetut merkityksenannot ja nimesi ne sisältöalueittain merkitysulottuvuuksiksi. Analyysin ja sulkeistamisen apuna olivat tekstinkäsittely, manuaaliset työtavat ja tutkimuspäiväkirja. (Priest 2002, Kleiman 2004.)

TUTKIMUSEETTISET KYSYMYKSET

Hankimme tutkimukselle yliopistosairaalan eettisen toimikunnan lausunnon ja osallistujien kirjallisen, tietoon ja vapaaehtoisuuteen perustuvan suostumuksen. Osallistujien anonymiteetti ja turvallisuus varmistettiin eikä heidän kertomustensa todenperäisyyttä kyseenalaistettu. Haastattelija halusi välittää naisille olemuksellaan ja puhettavallaan luottamusta ja heidän käyttäytymisestään riippumatonta ihmisarvoa. Tutkimukseen osallistuminen antoi naisille mahdollisuuden kertoa arkaluontoisesta aiheesta ja vaikuttaa heidän tarvitsemiensa palveluiden kehittämiseen. (Ellsberg ja Heise 2002.)

Tutkijat olivat dialogisessa ja eettisessä suhteessa kokemuksiinsa kertoviin naisiin ja tutki-

joiden tavoitteena oli naisten äänen kuulluksi tuleminen ja kuvaaminen ilman tutkijan sensuuria, ennakkokäsityksillä kontaminoimista tai naisten väkivaltakokemuksista kirjoittamisen pitämistä tabuna.

TULOKSET

Analyysiprosessin tuloksena rakentui kulttuuriin, yhteiskunnalliseen ja parisuhteen kontekstiin, parisuhteen situaatioon ja ajalliseen ulottuvuuteen sijoittuva, naisten väkivaltaisen käyttäytymisen kokemuksia ja heidän niille antamia merkityksiä kuvaava, kolme pääteemaa ja useita alateemoja käsittävä merkitysrakenne. (Kuvio 1.) Merkitysulottuvuudet kuvataan kategorioina, jotka ilmaisevat parisuhdeväkivallan kokemusten ja elämäntilanteiden kirjoa ja merkitysten monimuotoisuutta sellaisena kuin naiset itse sen ovat kokeneet. Merkitysulottuvuudet eivät ole tarkkarajaisia eivätkä hierarkkisia, sillä samankaltaisella kokemuksella voi olla eri naisten kuvaamana

useita ja erilaisia merkityksiä. Kategoriat ovat osittain päällekkäisiä ja muodostavat sirkulaarisen kehän, jossa naisten kokemuksilleen antamat merkitykset aktualisoituvat ja syntyvät prosessinomaisesti parisuhteen kontekstissa ja vuorovaikutuksessa.

Raportoinnin elävöittämiseksi ja tulosten tueksi esitämme osallistujien autenttisia, anonyymejä lausumia, jotka ovat vain vihjeitä pinnan alla olevista rakenteista eivätkä siten sellaisenaan pyri osoittamaan analyysin luotettavuutta.

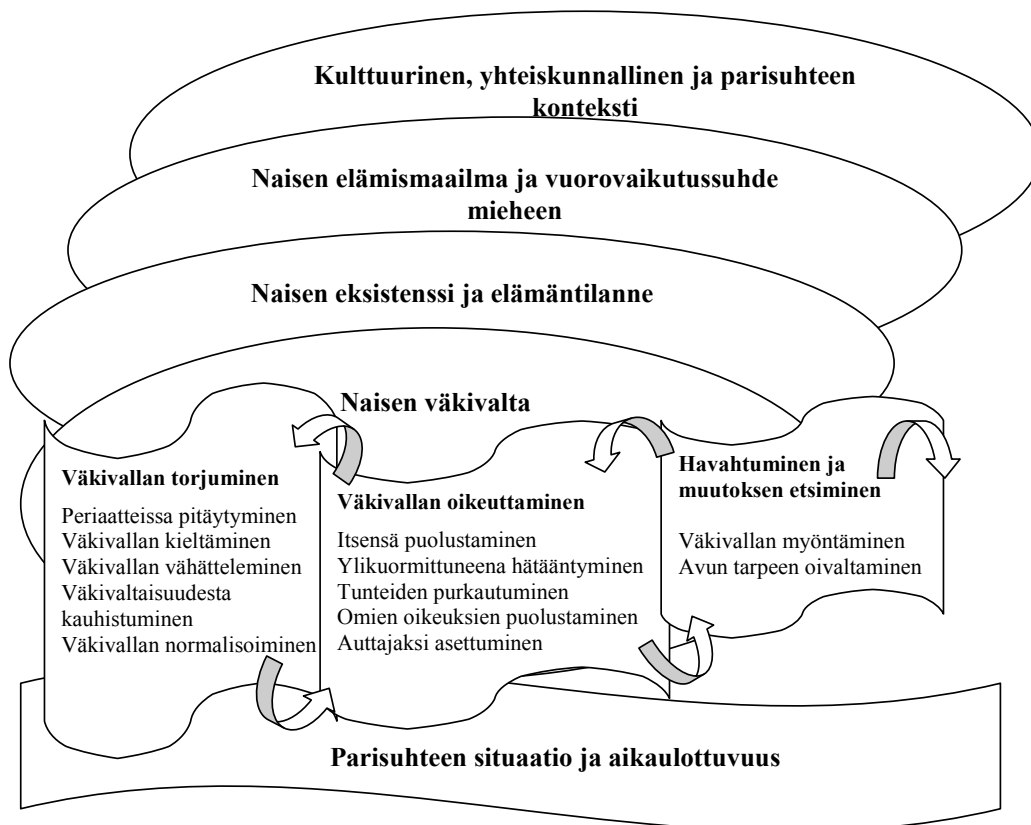
VÄKIVALLAN TORJUMINEN

Periaatteissa pitäytyminen

Jotkut naiset kokivat pitäytyvänsä käyttämästä väkivaltaa moraaliseettisiin periaatteisiinsa tai uskonnolliseen vakaumukseensa nojaten. Naiset kuvasivat tapahtumat parisuhteen ristiriitoina, puolisonsa väärinä tulkintoina tai syytöksinä. He torjuivat väkivallan myös siksi, että määrittelivät väkivallan vain fyysiseksi.

Kuvio 1.

Naisten kokemukset omasta väkivaltaisuudestaan parisuhteessa

Sain pidettyä itseni, etten tehnyt fyysisistä väkivaltaa, mutta mä käytin tietenkin pubetta.

Osa naisista piti lievää väkivaltaa naurettavana riitana. Kulttuurissamme naisen tekemiä läimäytyksiä, raapimisia, sylkemisiä, henkistä ja verbaalista väkivaltaa tulkitaan usein mieluummin epäkorrektiksi naiselliseksi käyttäytymiseksi kuin väkivallaksi (McHugh. 2005).

Meillä oli joskus tällaisia naurettavia riitoja, että revitään hiuksista ja syljetään kasvoille ja muuta, mutta niitä mä en laskekaan sillä tavalla väkivallaksi.

Naiset kokivat eettisten periaatteidensa antavan heille moraalista lujuttua, omantunnon rauhaa ja uskoa hyvyyden voimaan. Fyysisestä väkivallasta pidättyvät naiset pitivät itseään vahvoina, parisuhdetta koossa pitävinä voimin. He vähättelivät omaa kärsimystään ja tunsivat henkistä ylemmyyttä miehen rinnalla. Naiset kokosivat periaatteillaan turvallisemman elämän aineksia. Rytkönen (2003) toteaa ihmisen arvoistaan ja periaatteistaan puhuessaan samalla puhuvan ”siitä elämästä, jota haluaisi elää”.

Koska mulla on tietyt arvot elämässä ja koldista saatu opetus, tiedän, etten tee vääryyttä. Minun on silloin hyvä elää.

Periaatteissa pitäytyvillä naisilla ilmeni myös Levinasin (1996) kuvaama halu ottaa vastuu käyttäytymisestään odottamatta vastavuoroisuutta. Periaatteissa pitäytymiseen liittyi myös Räikän (2003) kuvaamaa moraalisen ylemmyyden performanssia, jossa toisen tekoa paheksutaan käyttäytymällä erityisen ihanteellisesti.

Väkivallan kieltäminen

Vähitellen, kertomusten kuulemisen myötä, naiset antoivat myös vahingoittaville ja loukkaaville puheille, ilmeille, eleille, teoille ja tekemättä jättämisille väkivallan merkityksiä. Yksilölliset merkityksenannot osoittivat naisten ilmaisevan itseään vuorovaikutuksessa kehollis-kielellisesti, jolloin jokin tapahtuma, sana, ilme tai ele saattoi merkitä toiselle väkivaltaa, jollekin toiselle se ei sitä ollut. Saman toteaa myös Heinämaa (2000).

Loukkasin ja tein asioita, joilla tiesin loukkaavani.

Joku piru meikäläiseen iski, ja mä haukuin sitä vyön alle. Sitt se meni ihan överiksi.

Omasta väkivallasta puhuminen oli naisille vaikeaa, koska väkivaltaan liittyi voimakasta mo-

raalista latausta ja ambivalensseja, vastakkaisia tunteita ja kokemuksia: salaamista ja paljastamista, oikeaa ja väärää, syyllisyyttä ja syyttömyyttä, hyvää ja pahaa. Koska väkivalta ei ole sosiaalisesti hyväksyttävää, sekä naiset että miehet ovat taipuvaisia puhumaan vähemmän tekemästään kuin kokemastaan väkivallasta (Swan ja Snow 2002, Busch ja Rosenberg 2004). Cavanagh ym. mukaan (2001) kolmannes väkivaltaa käyttäneistä miehistä kieltää väkivaltaisuutensa.

Väkivallan torjuntaan liittyi myös kulttuurisia merkityksiä ja diskursseja. Naiset kielsivät väkivallan siksi, että he kokivat, ettei heidän elämäntahtojensa ja hoivaajina sovi ilmaista aggressioitaan eikä ainakaan käyttäytyä väkivaltaisesti.

Väkivallan kieltämisessä oli kyse myös naisten aikaisemmasta traumakokemuksesta tai nykyhetken tapahtumien hallitsemattomuudesta. Schulman (2004) toteaa, että ellei ihminen pysty eliminoimaan traumatiskan aiheuttajaa, elimistö eliminoi trauma-afektin aistimuksen dissosiaation avulla: kielletty tapahtuma dissosioituu pois tietoisuudesta eikä sitä muisteta edes tapahtuneen.

Väkivallan vähätteleminen

Naiset pitivät väkivaltaansa vähäisenä, koska väkivalta ilmeni heidän käyttäytymisessään harvoin, oli heidän mielestään lievää, eikä aiheuttanut miehelle fyysisiä vammoja. Naiset vähättelivät sekä fyysisen että henkisen väkivallan käyttöä. Myös Nyqvist (2001) totesi, että naisten väkivalta oli lievää ja kontekstuaalista ja naiset heikompiina joutuvat antamaan periksi.

Mä oon sille välillä sanonut aika pabasti – no, se ehkä on normaalia vinoilua.

Mää mätkin sitä pesäpallomailalla. Nitojallakin löin ja pistin sen toimiston hajalle, mutta se oli vaan reaktio siihen, kun tajusin, mitä mulle oli tehty. Tää pahoinpitelyjuttu on tyyliin nuppineulanpään kokoinen asia tässä kai-kessa.

Osa naisista vähätteli väkivaltaa, koska parisuhteessa oli rauhallisia jaksoja, jolloin väkivaltainen käyttäytyminen jäi taka-alalle. Vähätellessään väkivaltaa he myös pitivät itseään vahvoina selviytyjinä.

Löysin sanat, joilla halveksin häntä. Mun mielestä se tehoi paremmin kuin se, jos mä oisin käynyt märisemään, itkemään ja näyttämään heikkoutta.

Vahvuuden kokemuksen taustalla oli myös Schulmanin (2004) kuvaama tilanne, jossa ihminen yrittää päästä sietämättömästä olotilasta eroon keinolla millä hyvänsä. Myös tähän tutkimukseen osallistuneet naiset tekivät vastahyökkäyksen, jolla käänsivät tilanteen vastakkaiseksi päästäkseen eroon avuttomuuden kokemuksesta. Väkivallan vähättelemiseen liittyi myös naisten tarve olla hyviä ihmisiä, vaikka he samanaikaisesti kokivat häpeää, hylätyksi tulemista ja huonomuutta, kuten myös (Rytönen 2000) kuvaa. Naiset vähätelivät tiettyjä väkivallan muotoja, kuten miehen kasvoinen läpsimistä tai verbaalista väkivaltaa. Samoin kuvaavat asiaa Fiebert ja Gonzalez (1997). Myös miehet vähättelevät väkivaltaa nimittämällä sitä tapahtumiksi, räjähdyksiksi, möläytyksiksi tai kieltäytyvät tunnistamasta väkivallan vaikutuksia (Cavanagh ym. 2001).

Väkivaltaisuudesta kaubistuminen

Tunnistaessaan väkivaltaisia ajatuksia, suunnitelmassaan miehen vahingoittamista tai toivoessaan miehen kuolemaa, naiset järkyttyivät ajatuksistaan ja pelkäsivät väkivaltansa seurauksia. Tuhoavat ajatukset tai ensimmäinen lyönti paljastivat naisille heissä olevan väkivallan mahdollisuuden ja herättivät syyllisyyttä. Osa naisista etsi pakoiteita suhteesta kokiessaan väkivallan ajatukset ja teot moraalisesti tuomittavina.

Tuntui, että sekoan, jos en pääse pois. Kaubistuinkin, kun huomasi ajattelevani, että saatan, tapan tuon miehen vielä.

Kerran löin takasin niin kun se oli lyönyt minua – siihen loppuikin meidän avioliitto. Pelkäsin, että olisin lyönyt sitä jollain teräaseella. Toiseksi odotin nuorimmaista ja pelkäsin, että käy jotakin minulle tai lapselle.

Väkivaltaisista ajatuksista ja suunnitelmista kaubistuminen kuvastaa naisten herkkyyttä syyllistää itseään ja tuomita väkivaltaiset ajatuksensa, suunnitelmansa ja tekonsa. Myös Rytönen (2000) kuvaa väkivaltaan liittyvän aina rykelmä erilaisia, keskenään ristiriitaisiakin tunteita, joiden takaa löytyy silta ihmisen moraaliin ja arvoihin. Parisuhteessa syntyvät käsittelemättömät tunnekuormat voivat olla molemminpuolisia eivätkä ne noudata sukupuolijaottelua, kuten myös Nikunen (2005) toteaa.

Naisen väkivaltainen käyttäytyminen johtui myös pitkittyneestä stressistä, toistuvista pettymyksistä ja väkivallan kohteena olemisesta. Rytönen (2003) kuvaa väkivaltatilanteita ääritilanteina, joiden ”kielioppi” kirjoitetaan usein passiivissa: tilanteisiin ajaututaan, olen uhri. Tutkimuksen naisilla ei ollut välineitä tai mahdollisuuksia käsitellä pettymyksiään, vihaansa ja elämäntilanteeseen liittyvää ahdistusta. Väkivaltaa ei luonnollisesti voi puolustella tunnekuormituksella, vaan tunteiden tunnistamisen tulisi olla osa parisuhteen ongelmien, henkilökohtaisen vastuunoton ja avun tarpeen tiedostamista.

Väkivallan normalisoiminen
Erityisesti ne naiset, jotka olivat lapsuudessaan tai aikaisemmissa parisuhteissaan nähneet, kokeneet tai käyttäneet väkivaltaa tai laiminlyöntiä, pitivät aggressiivisia ongelmanratkaisutapoja ja henkistä väkivaltaa normaalina.

Väkivallan normalisoiminen

Kaikissa parisuhteissahan joskus tapellaan.

Osalla naisista väkivallan kokeminen ja väkivallan tekeminen liittyivät yhteen. Osa naisista oli joutunut lapsuudessaan kaltoinkohdeksi tai seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi. Sukupolvien traumailla onkin todettu olevan kiinteä yhteys väkivaltaiseen käyttäytymiseen. Schulman (2004) toteaa varhaislapsuudessa syntyvien traumojen estävän tunteiden säätelytaidon kehittymistä. Tässä tutkimuksessa väkivaltaa normaali-
na pitävillä naisilla oli väkivallan ongelmanratkaisun malli lapsuuskodista, ja osa oli sekä kokenut että käyttänyt väkivaltaa aikaisemmissa parisuhteissaan, jolloin saattoi olla kyse Granfeltin (1998) kuvaamasta oman ruumiin arvottomuuden kokemuksesta. Husson (2003) mukaan väkivallan normalisoiminen on osa väkivallan kieltämistä.

Mä saan olla tässä suhteessa, jos mä haluan. Sosiaalitantat eivät voi tulla sanomaan, mitä voin tehdä ja mitä en.

Väkivallan normalisoimiseen vaikutti naisten merkityksenannossa myös se, että nuoriin naisiin kohdistuva seksuaalinen väkivalta ja ahdistelu ovat melko tavallisia Suomessa (Honkatukia 2004, Niemi-Kiesiläinen 2004) tai siitä, että lyömättömyyden ihanne on murenemassa nuorempien naisten kohdalla (Nykyri 1998).

VÄKIVALLAN OIKEUTTAMINEN

Itsensä puolustaminen

Osalle naisista väkivalta merkitsi vastareaktiota ja puolustautumista, jonka mies oli provosoimisellaan, epärehellisyydellään, ei-toivotulla tai väkivaltaisella käyttäytymisellään aiheuttanut, mikä

kuvastaa ihmisenä olemisen dialogisuutta ja naisen suhdetta toiseen. Naisten käyttäytymiselleen antamat merkitykset vaikuttivat heidän arvoihinsa ja parisuhteen dynamiikkaan siten, että he pitivät väkivaltaista toimintaansa oikeutettuna itse-suojeluna ja -puolustuksena.

Otin kaljapullon pöydältä, ja sanoin, että nyt mä lyön, jos tuut liian lähelle. Pakkohan mun oli itteeni puolustaa.

Me tapeltiin ensalkuun. Juoksin keittiöön jemmaan ja sanoin, että älä tuu tänne. Mulla oli leipäveitsi kädessä. Se tuli – se veitsi meni tän verran sisään. Se oli seuraavana päivänä töissäkin, että ei siinä mitään.

Naiset kokivat olevansa pakotettuja puolustamaan olemassaoloaan sekä taloudellisia, vanhemmuuteen liittyviä ja oman ruumiin oikeuksiaan. He turvasivat yksityisyytensä ja koskemattomuutensa tai hakivat tukijoukkoja. Naiset halusivat olla vahvoja selviytyjiä ja pitivät kiinni tasa-arvoisista oikeuksistaan, vaikka se merkitsisi väkivaltaa. Myös Schulman (2004) toteaa, että väkivallassa on syvimmillään kyse minuuden olemassaolon epätoivoisesta puolustamisesta.

Ajattelin, että helkkari, mun ei tarvii tällaista sietää.

Naiset etsivät oikeutusta käyttäytymiselleen miehen käyttäytymisen synnyttämästä vastareaktioista. Myös Mihalic ja Elliott (1997) osoittivat, että naiset pitävät miestä enemmän syyllisenä väkivaltaan kuin itseään. Oma päihteen käyttö tai itseän kohdistunut väkivallan uhka johti tilanteeseen, jossa naiset ratkaisivat syntyneet ristiriidat väkivallalla. Rytkönen (2003) toteaa väkivallan olevan aina joko–tai -tilanne, jossa ihminen pyrkii ratkaisemaan sisäiset ristiriidat ja jännitteet toiminnallaan. Naiset vetosivat itsepuolustukseen myös selittääkseen väkivaltaa. Samankaltaisen selittämisyrittämyksen totesivat Cavanagh ym. (2001) miesten puheissa. Selittäessään väkivaltaa itsensä puolustamisella naiset asettivat syyllisen itsensä ulkopuolelle. Naiset sekä kokivat syyllisyyttä että syyllistivät kumppaniaan. Syyllistämisen on todettu olevan yksi tapa esittää vaatimuksia, käyttää valtaa ja kontrolloida sosiaalista ympäristöä, ja molemminpuolinen syyllistäminen on tyypillistä parisuhdeväkivallalle. Myös Mihalicin ja Elliottin (1997) sekä Henningin ym. (2005) tutkimustulokset osoittivat, että niin mies kuin nainenkin pitävät toista enemmän syyllisenä ja minimoivat omaa väkivaltaisuuttaan. Räikän

(2003) mukaan syyllistämiskulttuuri kukoistaa erityisesti perheiden sisällä.

Mää sanoin terapiassa, että mietipäs vähän, kuka on väkivaltainen ja kuka puolustautuu? Jos hakkaan sua, niinkun oon hakannut, mä puolustan itseäni.

Ylikuormittuneena hätäaantymisen

Naiset oikeuttivat väkivaltaa hätäaantymisellään, neuvottomuudellaan tai huolella lasten ja omasta turvallisuudesta. Miehen vastuuttomuus tai kyvyttömyys ratkaista asioita neuvotellen aiheutti ylikuormittumista, jolloin naisten itsehillintä petti. Myös oma päihteen tai lääkkeiden käyttö johti kontrollin menettämiseen. Naisen omasta ahdistuksesta, miehen seksuaalisesta uskottomuudesta tai ulkoisista olosuhteista aiheutunut psykkinen paine ja uupumus laukaisivat väkivallan. Toisin kuin tässä tutkimuksessa, Tainion (2001) tutkimuksessa naiset esittivät kykenevänsä säätlemään käyttäytymistään hankalissakin tilanteissa. Hätäaantymisen kokemuksen taustalla saattoi olla affektimyrsky, joka ylitti minuuden kestokyvyn. Schulman (2004) kuvailee olemassaolon jatkuvuuden tunteen murtuvan hätäaantymisessä, jolloin ihminen suojautuu tätä ”hyökkäystä” vastaan automaattisesti joko dissosioimalla tai vasta-aggressiolla. Naiset oikeuttivat väkivaltaa ylikuormittumisellaan ja kokivat, että heidän motiivinsa eivät olleet tuhoavat. Osa naisista oikeutti väkivaltaansa hätäaantymiskokemuksilla siksi, että heillä oli Törrösen (2009) kuvaama aktivoitunut uhrin rooli. Tällöin väkivallan käyttäjä samaistuu trauman aiheuttajaan, tuudittautuu ylimielisyyteen ja voiman käyttäjiin, haluaa panna toiset pelkäämään vapautuakseen pienuudesta ja avuttomuudesta, mustasukkaisuudesta, häpeästä tai epäonnistumisesta.

Olen antanut provosoida itseni: olen haukkunut toisen samalla mitalla ja pahemminkin.

Naisten kokivat provosoituvansa hätäaantymisensä ja tunsivat kyvyttömyyttä eritellä tekojaan ja sanojaan. Rytkönen (2003) kuvaa tilannetta niin, että väkivallan käyttäjä kokee asiat erittelemättöminä; joko sietämättömänä pahana olona tai hetkellisenä helpotuksena.

Tunteiden purkautuminen

Tunteiden purkautuminen laukaisi yllättävän, kontrolloimattoman ja voimakkaan reaktion. Väkivaltainen käyttäytyminen oli pelon, vihan ja kauhun pakenemista tai koston ja vahingoittami-

sen halua. Elämää hallitsivat hätä, syyllisyys ja pettymykset. Tunteet aktualisoituivat parisuhteen nykykontekstissa ja vuorovaikutuksessa toiseen. Tunteisiin vaikuttivat myös naisen elämänhistoriassa syntyneet merkityksenannot. Naisten käyttäytymisen taustalla olivat aikaisemmat sanattomat, symboloimattomat ja aleksityymiset kokemukset, jolloin tunteet voivat tulvahtaa esiin jonkin laukaisevan elämäntilanteen tai tekijöiden vaikutuksesta. Tunteiden purkauksessa naiset kuvasivat tarttuneensa johonkin keinoon, joka vapauttaisi heidät sisäisestä ristiriidasta. Vuosiakin piilossa olleet murskaavat kokemukset, loukkaukset ja vaille jäämiset tulivat yllättäen aktivoituneina tunnemuistoina pintaan ja käynnistivät väkivaltaylläyksiä, kuten Schulman (2004) asian kuvaa. Väkivaltatilanteisiin liittyi usein myös moraalisia loukkauksia, kuten puolison uskottomuutta, salaisuuksia tai taloudellisia riskinottoja. Myös Rytönen (2003) kuvaa väkivallan taustalla olevan moraalisten arvojen loukkauksia. Väki-valta aiheutti myös kärsimystä niin naisille kuin heidän kumppaneilleen. Lindholmin (2008) mukaan kärsimys voi myös synnyttää väkivaltaa ja väkivallan avulla voi myös hakea helpotusta omaan kärsimyksensä.

Mulle nousi viha, se on määrätynlainen voimälähde. Silloin antaa sen vihan olla päällä niin kauan, että voimaa riittää.

Naiset purkivat vihaa myös lapsiinsa. Naisen mieheen kohdistaman vihamielisyyden ja lasten kaltoinkohtelun välillä on todettu myös Margolin ja Gordisin (2003) tutkimuksessa yhteys. Leisring ym. (2003) ovat sitä mieltä, että naisten käsittelemättömän tunnekuorman ja väkivallan yhteyden ymmärtäminen on tarpeen tarkoituksenmukaisten auttamismenetelmien kehittämiseksi. Ymmärtäminen ei kuitenkaan saa tarkoittaa lapsiin tai muihin ihmisiin kohdistuvan väkivallan hyväksymistä. Törrönen (2009) varoittaa selittämättä ja puolustelemasta äitien lapsiin kohdistamaa väkivaltaa esimerkiksi äidin väsymyksellä, masennuksella tai vaikealla elämäntilanteella.

Parisuhteen vuorovaikutuksella oli voimakas vaikutus parisuhdeväkivaltaa ennustavana tekijänä. Naisen väkivalta syntyi parisuhteen vuorovaikutuksessa, kun puolisoisten väliset ristiriidat ja aggression tunteet aktivoivat pettymyksiin ja moraalisiin odotuksiin ja velvoitteisiin liittyviä merkityksenantoja. Näissä tilanteissa tuli esiin rakkaussuhteen paradoksi: mitä paremmin puolison

sa tuntee, sitä helpommin voi haavoittaa häntä tieteen tai tietämättään. Aggressiivisuus itsessään on luonnollinen ja tarpeellinen ominaisuus, mutta oleellista on oppia kyky hillitä aggressiivisuutta ja oppia normit ja suhteellisuudentaju konfliktitilanteissa.

Omien oikeuksien puolustaminen

Naiset puolustivat väkivallalla oikeuksiaan ja ihmisarvoaan. Naiset käyttivät myös virkavallan uhkaa ja apua puolustaakseen oikeuksiaan. Väki-valta merkitsi omien rajojen asettamista ja omista mielipiteistä, oikeuksista ja reviiristä vakuuttamista.

Mun oli pakko käyttää näitä konsteja, että saisin omaisuusasian pois päiväjärjestyksestä.

Naisten kokemus omien oikeuksien puolustamisesta liittyy sekä väkivallan vuorovaikutus- että vallankäyttödiskursseihin. Omien oikeuksien puolustaminen tai vuorovaikutuksen ongelmat eivät kuitenkaan aina ole väkivaltaa. Uhkaamalla ja pelottelemalla, alistamalla, hallitsemalla ja kontrolloimalla naiset tavoittelivat haluamaansa päämäärää ja käyttivät tilannekohtaista valtaa. Väki-vallan motiivit, kontekstit ja vaikutukset olisikin otettava huomioon, jotta vältyttäisiin väkivallan yksinkertaistamiselta.

Auttajaksi asettuminen

Perheelliset ja pitkään parisuhteessa eläneet naiset etsivät perhettä ja puolisoaan auttavia ja suojaavia ratkaisuja osoittaakseen miehen avuntarpeen. Naiset oikeuttivat väkivaltaa jaloilla motiiveillaan. Osa naisista jatkoi piinaavaa parisuhdetta perheensä koossapitämiseksi, puolisonsa pelastamiseksi tai Jumalan edessä antamansa avioliittolupauksen vuoksi.

Kauhea suustani olin minäkin. Toiseen kohdistin syytöksiä, joilla yritin saada toisen ymmärtämään, että hakis apua.

Rukoilin, että kaikki muuttuu, ja uskon voimalla ajattelin, että jaksan vielä.

Koska rakkaussuhde merkitsee emotionaalista sitoutumista, kiintymystä ja riippuvuutta, se on hyvin haavoittuva. Tutkimuksen naiset jäivät suhteeseen kiintymyksen, yhdessä eletyn elämän tai puolison ”parhaan” vuoksi. Monelle pitkään avioliitossa olleelle naiselle avioeron mahdollisuus tuotti eettistä ristiriitaa. Myös Davis (2001) otaksuu puolisoisten pysyvän vaikeassakin pari-

suhteessa kiintymyksen ja rakkauden vuoksi. Auttajan ja pelastajan rooli ja avioliittoon sitoutuminen tulivat esiin erityisesti ikääntyvien naisten puheissa: ne saattoivat olla viestejä sosiaalisesta paineesta tai henkilökohtaisesta arvovalinnasta. Nuoremmat naiset olivat valmiimpia puolustamaan oikeuksiaan, etujaan ja tasa-arvoaan. Auttajaksi asettumisessa voi ajatella ilmenevän Tainion (2001) toteama naisen vastuu perheestä, parisuhteesta ja suhteen tunnetaloudesta. Piispa (2004) uskoo vanhemman sukupolven naisten pysyvän väkivaltaisessa suhteessa kiillottaen kilpeään ja pönkittäen onnellisen avioliiton kulisseja, nuorten naisten taas sen vuoksi, että he pitivät yllä illuusiota tasa-arvoisesta parisuhteesta. Nykyri (1998) toteaa iäkkäiden naisten kritisoivan nykynaisen tasa-arvopuheita ja individualistisia elämäntapoja ja pysyvän parisuhteessaan.

HAVAHTUMINEN JA MUUTOKSEN ETSIMINEN

Väkivallan myöntäminen

Osa naisista tunnisti ja tiedosti parisuhteen risti-riidat ja miehen väkivallan eri muodot paremmin kuin oman käyttäytymisensä. He kärsivät väkivallasta, mutta eivät tunnistanee avun tarvettaan. Vasta suhteen ajautuminen täydelliseen umpikujaan, fyysisen väkivallan käyttö, voimavarojen loppuminen ja syyllisyyden kokeminen havahduttivat pohtimaan tilannetta ja myöntämään myös oman väkivallan.

Jos kysytään, olenko lyönyt, niin olen. Ainoo mikä harmittaa, etten lyönyt kovempaa. Samoilla lämpimillä oisin voinut tempaista kunnollakin.

Väkivallan myöntämiseen liittyi myös epäonnistumisen, häpeän, epätoivon ja syyllisyyden kokemuksia. Syyllisyyden herääminen ja katumus käynnistivät muutoshakuisuuden. Lindholm (2008) toteaa, että terve syyllisyys auttaa huomaamaan omat rikkeet, kutsuu muutokseen, edistää nähdyksi tulemista ja torjuu pahan voimaa. Syyllisyyden kokemusten käsittelylle tulisi-kin väkivaltatyössä antaa tilaa, sillä muun muassa Räikkä (2003) toteaa, että syyllisyyden torjuminen voi johtaa turmiollisiin seurauksiin, päihteiden käyttöön, itsensä rankaisemiseen, jopa itse- tuhoisuuteen.

Avun tarpeen oivaltaminen

Tämän tutkimuksen naiset eivät hakeneet apua väkivaltaiseen käyttäytymiseensä, vaan terveys-

ongelmiinsa, päihteiden käyttöön tai väkivallan kohteeksi joutumisen aiheuttamiin oireisiin. Taus- talla oli vaikeus puhua omasta väkivaltaisuudesta auttajille. Osalle naisista oli myös tarjottu apua väkivallan kohteena olemisen vuoksi, mutta heidän omasta väkivaltaisuudestaan auttajat eivät olleet kysyneet mitään. Joillekin naisille vihan ja uhman herääminen ja tunteiden tunnistaminen toimivat liikkeelle panevina voimina. Naiset hakivat apua parisuhteen tuottamiin pettymyksen ja epäonnistumisen tunteisiin ja syyllisyyden kokemuksiin. Myös Törrönen (2009) kuvaa traagisten tapahtumien pakottavan naiset pysähtymään ja katselemaan omaa elämäänsä.

Päätin rakentaa elämäni pienistä palasista ja hain apua.

Kärsimyksen, syyllisyyden ja avuttomuuden kokemukset johtivat naiset eksistentiaaliseen kriisiin. Osa naisista etsi apua hengellisyydestä tai kristinuskosta ja koki selviytyvänsä uskon ja uskonnollisen yhteisön tuen avulla.

Hakeuduin uskoon, ja mun uskovat ystävät rukoili.

Geels ja Wickström (1999) toteavat kristillisen uskon antavan traumaattisessa kriisissä raamatullisia samaistumisen malleja, joita voidaan käyttää sielunhoidossa tuskun ”säiliöinä” ja ”sijaistoivona”. Hädässä ihminen tarvitsee lohdutusta ja palaa suojaa antavan uskonnon pariin (Varto ja Veenkivi 1998).

Avun hakeminen oli myös vastuunottoa. Naisen vastuunotto ilmeni eettisenä pohdintana, vaikka sitä hankaloitti vaikeus myöntää omaa väkivaltaa ja puhua siitä auttajille. Myös Törrösen (2009) aineistossa naiset saattoivat joissakin tilanteissa nähdä väkivallan oikeutettuna, mikä vaikeutti avun hakemista. Naisten aggressiivisuuden ja hyökkäävyyden myöntäminen ja ymmärtäminen purkaisi naista passivoivia käsityksiä ja helpottaisi naisten avun hakemista. Väkivaltari- kuksesta tuomittuja naisia tutkinut Lattu (2008) päättelee naisten ottavan miehiä paremmin vastuuta väkivaltaisesta käyttäytymisestään. Vastuunottamiseen vaikuttavat myös kulttuuriset ja uskonnolliset normit. Kulttuurissamme naisten ja miesten oikeuksia, velvollisuuksia ja vastuita on pyritty tasa-arvoistamaan, joten enää vastuunot- tamista ei voitane arvioida vain sukupuolen mu- kaan.

Uhman herääminen merkitsi naisille rajojen uudelleen asettamista ja oman tilanteen tiedosta-

mista. Tutkimusten mukaan (Davis 2002, Virkki 2004) uhma liittyy naisten voimaantumiseen: viha muuttuu itseään puolustavaksi toimijuudeksi ja keinoksi katkaista väkivaltaiset toimintatavat. Husso (2003) näkee naisten vahvuuden ja selviytymisen korostamisen tukeneen naista alistavia käytäntöjä ja rakenteita.

Elinvoimaiset naiset käyttivät selviytymisensä toivoa, hengellisyyttä ja tukijärjestelmiä, samoin kuin Davisin (2001) tutkimuksessa. Elinvoimaisuus syntyi siitä, että naiset saivat merkityksen raskaille tapahtumille ja löysivät tarkoituksen elämälleen.

TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA RAJOITUKSET

Tutkimuksen filosofia, ontologia ja metodologia kohdistivat huomion naisten kokemuksiin ja heidän elämäntilanteeseensa. Vaikka kuvailevan fenomenologian menetelmällä pyrittiin etsimään inhimillisten kokemusten merkityksiä, toisen ihmisen kokemukset ovat tyhjiin ammentamattomia, eikä toisen mieleen voi tunkeutua eikä hänen kokemusmaailmansa voi paljastaa täysin objektiivisesti ja aukottomasti. Analyysimenetelmä on tieteellisesti todettu validiksi (Hallet 1995), tutkimuksen eri vaiheet on kuvattu, analyysi tehty systemaattisesti ja noudatettu tutkimuseettisiä periaatteita ja pidättäytytty naisten konstruktioissa. (Burns ja Grove 2005).

Tutkimukseen osallistuminen antoi naisille tilaisuuden puhua arkaluontoisesta aiheesta, jاکا näkemyksiään ja reflektoida kokemuksiaan. Vapaaehtoisuus saattoi vaikuttaa osallistujien valikoitumiseen siten, että ne, joilla oli valmius puhua kokemastaan, ilmoittautuivat tutkimukseen. Koetut loukkaukset ja väkivalta, pettymykset parisuhteeseen, häpeä, syyllisyys, kipeät muistot ja tunteet kumppania kohtaan saattoivat vaikuttaa kertomuksiin (Parahoo 1997).

Osallistujien määrä oli riittävä yksilöllisten kokemusten ja niiden merkitysten kuvaamiseen. Osallistujien, parisuhteiden ja elämäntilanteiden heterogeenisyys toivat moniäänisyyttä ja rikkautta aineistoon ja hyväksyvä, vapaa ja turvallinen haastatteluilmapiiri lisäsivät luotettavuutta (Kvigne ym. 2002). Osalla haastatelluista ajallinen viive parisuhdeväkivallan tapahtumien ja kokemusten kerronnan välillä saattoi muuttaa kertomusta. Nykyiset merkityksenannot saattoivat saada sisältönsä kertojan elämänhistoriasta ja tulevaisuuden tarkoituksista, joita emme voineet täydellisesti tavoittaa.

Tutkimuspäiväkirjan käyttö vahvisti tutkijoi-

den ymmärryksen ja aikaisemman tiedon ja teoreettisten käsitteiden sulkeistamista. Täydellinen sulkeistaminen ei ollut mahdollista, koska emme voineet tutkijoina asettua tietoisuutemme ja tutkittavien maailman ulkopuolelle. (Kleiman 2004.) Analyysin intensiivisyys lisäsi luotettavuutta.

POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen tulosten mukaan parisuhdeväkivallan kietoutuvat ihmisen olemassaolon oikeuden ja ihmisarvon, perhe-, avioliitto- ja ihmiskäsitysten, parisuhteen sitoumusten ja vastuiden, seksuaalimoraalin ja tasa-arvon kysymykset. Näiden käsitteleminen olisi otettava osaksi parisuhdeväkivallan osapuolten auttamista ja väkivallan ennalta ehkäisyä. Väkivaltatyössä tulisi ottaa huomioon eettiset ja moraaliset näkökulmat ja ihmisen eksistenssin eri tasot sekä väkivallan motiivit, kontekstit ja merkitykset, jotta päästäisiin vaikuttamaan väkivaltaa synnyttäviin ja ylläpitäviin tekijöihin ja ennaltaehkäisemään väkivaltaa.

Väkivaltatyön ihmiskäsitykseksi eivät sovi musta-valkoiset nais- ja mieskuvat. Naisen väkivallasta puhuminen ei saa olla tabu, sillä naisen väkivallan taustalla voi olla tuhoaviakin tarinoita: aggressiivisuutta, vihaa, syyllisyyttä, katkeruutta, raivoa, ääri rajoilla olemista, kontrollin menettämistä ja väkivaltaa. Kokemus kuulluksi ja ymmärretyksi tulemisesta helpottaa naisen kärsimystä ja antaa toivoa. Äänen antaminen naisen väkivallalle ei ole syyllistämistä, vaan naisen auttamista kohti turvallisempaa elämää lähiyhteisössä.

Kaikki parisuhteen vuorovaikutuksen ongelmat eivät merkitse väkivaltaa, mutta väkivallan ennaltaehkäisemiseksi parisuhteen osapuolet tarvitsevat vuorovaikutus- ja ongelmanratkaisutaitojen kehittämistä. Väkivaltaan liittyy myös juridinen vastuu, mutta pelkkä ongelman siirtäminen tuomioistuimeen ei kuitenkaan ratkaise väkivaltaa synnyttäviä ja ylläpitäviä ristiriitoja eikä tuomioistuimessa ole tilaa moraalitunteiden käsitteilylle. Siksi tarvitaan menetelmiä, joissa voidaan käsitellä suhteen tunneilmastoa ja vahvistaa suhteen voimavaroja, toimivuutta ja tyytyväisyyttä. Naisten ja miesten elämänhistorian, parisuhteen kontekstin, subjektiivisten kokemusten ja yksilöllisten merkityksenantojen kuuleminen auttaa ymmärtämään väkivaltakokemusten yksilöllisiä eroja ja kehittämään tarkoituksenmukaisia palveluja. Myös yhteisöllisiä voimavaroja, kuten läheisneuvonpidon kaltaisia ratkaisuja, voidaan hyödyntää väkivallan ennaltaehkäisyssä ja auttamistyössä.

This article describes women's experiences of their violent behavior in their intimate partner relationship as they experience it. The meanings of women's violence activated and generated in the interaction of the partner relationship. The three main categories, denying violence, justifying violence and waking up to the reality and looking for a change are not hierarchical but formulate a circular process and are partly overlapped.

The findings give new understanding of women's experiences and the meanings they gave to their violence. Violence affects all the levels of the women's existence. There is a need of helping methods which identify the dynamics, interaction and the ways to impress feelings and solve problems in a pair relationship and the motives, contexts and meanings of the violence.

KIRJALLISUUS

- Annels M. Evaluating phenomenology: usefulness, quality and philosophical foundations. *Nurse Res* 1999;6:5–19.
- Allen CT, Swan S, Raghavan C. Gender Symmetry, Sexism, and Intimate Partner Violence. *J Interpers Violence* 2009;24:1816–34. 695–714.
- Archer J. Sex differences in Aggression between Heterosexual Partners: A meta-Analytic Review. *Psychol Bull* 2000;126:651–80.
- Burns N, Grove SK. *The Practice of Nursing Research. Conduct, Critique & Utilization*. 5th edition. Elsevier Saunders, St. Louis. 2005.
- Busch AL, Rosenberg MS. Comparing Women and Men Arrested for Domestic Violence: A Preliminary Report. *J Fam Violence* 2004;19:49–57.
- Cavanagh K, Dobash RE, Dobash RP. 'Remedial work': Men's strategic responses to their violence against intimate female partners. *Sociology* 2001;35:3.
- Coker AL, Smith PH, McKeown RE, King MJ. Frequency and Correlates of Intimate Partner Violence by Type: Physical, Sexual, and Psychological Battering. *American J Public Health* 2000; 90:36–90.
- Colaizzi P. Psychological research as the phenomenologist views it. Teoksessa Valle RS, King M (toim.) *Existential-phenomenological alternatives for psychology*. New York: Oxford University Press 1978.
- Davis RE. Leave-taking experiences in the lives of abused women. *Clinical Nurs Res* 2001;11:285–305.
- Dobash RP, Dobash RE, Wilson M, Daly M. The myth of sexual symmetry in marital violence. *Soc probl* 1992;39:71–91.
- Dobash RP, Dobash RE, Cavanagh K, Lewis, R. Not an ordinary killer—Just an ordinary guy: When men murder an intimate woman partner. *Violence Against Wom*, 2004; 10(6)577–605.
- Dowd L. Female perpetrators of partner aggression: Relevant issues and treatment. *J Aggress Maltreat Trauma* 2001;5:73–104.
- Ellsberg M, Heise L. Bearing witness: ethics in domestic violence research. *Lancet* 2002;359:1599–604.
- Fiebert MS, Gonzalez DM. College women who initiate assaults on their male partners and the reasons offered for such behaviour. *Psychol Rep* 1997;80:583–90.
- Flinck A. Parisuhdeväkivalta naisen ja miehen kokemana. Rikottu lemменmarja. Acta Universitatis Tamperensis 1169. Tampere, Tampereen yliopisto, Pirkanmaan sairaanhoitopiiri 2006.
- Flinck A, Paavilainen E. Women's experiences of their violent behavior in their intimate partner relationship – phenomenological perspective. *Qualitative Health Research* 2010;20:306–318.
- Foucault, M. *The history of sexuality 1. An introduction* (R. Hurley, transl.) New York: Vintage 1990. (Original published 1984).
- Geels A, Wikstöm O. Den religiösa människan. En introduktion till religionspsykologin. Natur och Kultur, Helsinki 1999.
- Giorgi A. The Status of Husserlian Phenomenology in Caring Research. *Scand J Caring Sci* 2000;14:3–10.
- Granfelt R. Kertomuksia naisten kodittomuudesta. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki 1998.
- Hallet C. Understanding the phenomenological approach to research. *Nurs Res* 1995;3:55–65.
- Harned MS. Abused women or abused men? An examination of the context and outcomes of dating violence. *Violence Vict* 2001;16:269–285.
- Harwell TS, Moore KR, Spence MD. Physical violence, intimate partner violence, and emotional abuse among adult American Indian men and women in Montana. *Prev Med* 2003;37:297–303.
- Hearn J. *Violences of Men*. Sage, London 1998.
- Heinämaa S. Ihmetys ja rakkaus. Esseitä ruumiin ja sukupuolen fenomenologiasta. Nemo, Helsinki 2000.
- Heiskanen M. Väkivalta, pelko, turvattomuus. Survey-tutkimuksen näkökulmia suomalaisten

- turvallisuuteen. Tutkimuksia 236. Tilastokeskus, Helsinki 2002.
- Henning K, Jones AR, Holdford R. "I didn't do it, but if I did I had a good reason": Minimization, Denial, and Attributions of Blame Among Male and Female Domestic Violence Offenders. *J Fam Violence* 2005;20:131–139.
- Henning K, Jones A, Holford R. Treatment needs of women arrested for domestic violence. A comparison with male offenders. *J Interpers Violence* 2003;18:839–856.
- Honkatukia, P. Naiset rikoksen tekijöinä ja uhreina Teoksessa Rikollisuustilanne 2004. Rikollisuus tilastojen valossa. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, Helsinki 2004. 187–203.
- Husserl E. The idea of phenomenology. The Hague, The Netherlands, Nijhoff, 1964.
- Husso M. Parisuhdeväkivalta. Lyötyjen aika ja tila. Vastapaino, Jyväskylä 2003.
- Johnson MP, Ferraro KJ. Research on domestic violence in the 1990s: Making distinctions. *J Marriage Fam* 2000;62:948–62.
- Keskinen S. Perheammattilaiset ja väkivaltatyön ristiriidat. Sukupuoli, valta ja kielelliset käytännöt. Tampere University Press, Tampere 2005.
- Kleiman S. Phenomenology: to wonder and search for meanings. *J Adv Nursing* 2004;40:61–68.
- Krahé B, Bieneck S, Möller I. Understanding Gender and Intimate Partner Violence. *Sex Roles* 2005;52:807–827.
- Krsihnan SP, Hilbert JC, Pase M. An examination of intimate partner violence in rural communities: results from a hospital emergency department study from Southwest United States. *Journal of Family and Community Health* 2001;54:815–21.
- Krug EG, Mercy JA, Dahlberg LL, Zwi AB. The world report on violence and health. *Lancet* 2002;5:1083–1088.
- Kvigne K, Gjengedal E and Kirkeveld M. Gaining access to life-world of women suffering from stroke: methodological issues in empirical phenomenological studies. *J Adv Nurs* 2002;40:61–68.
- Lahti M. Domesticated violence. The power of ordinary in everyday Finland. Helsingin yliopisto, Yliopistopaino 2001.
- Lattu E. Naisten tekemä väkivalta. Teoksessa Näre S, Ronkainen S. (toim.) Paljastettu intiimi. Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikka. Lapin yliopistokustannus, Rovaniemi 2008:168–94.
- Lawrence S. Domestic violence and men. *Nursing Standard* 2003;17:41–43.
- Leisring PA, Dowd L, Rosenbaum A. Treatment of partner aggressive women. *J Aggress Maltreat Trauma* 2003;7:257–277.
- Levinas E. Etiikka ja äärettömyys. Keskusteluja Philippe Nemon kanssa/Emmanuel Levinas. Gaudeamus, Helsinki 1996.
- Lindholm T. Kaikki se kärsii? Parisuhdeväkivalta, kärsimys ja sen lievittäminen naisten ja miesten näkökulmasta. *Acta Caritatis Academiae Aboensis. Åbo Akademi* 2008.
- Magdol L, Moffitt TE, Caspi A, Newman DL, Silva PA. Gender differences in partner violence in a birth cohort of 21-year-olds: bringing the gap between clinical and epidemiological approaches. *J Consul Clin Psychol* 1997;65:68–78.
- Margolin G, Gordis EB. Co-occurrence between marital aggression and parents' child abuse potential: the impact of cumulative stress. *Violence Vict* 2003;18:243–258.
- McHugh M, Frize IH. Intimate partner violence – New directions. *Ann NY Acad Sci.* 2006;1087(1):121–141.
- McHugh M. Understanding Gender and Intimate Partner Abuse. *Sex Roles* 2005;52:717–724.
- Merleau-Ponty M. Being and Having. Teoksessa Silverman HJ, Barry JrJ (toim.) *Texts and Dialogues* 1936. Humanities Press, New Jersey 1992.
- Mihalic SW, Elliott D. If violence is domestic, does it really count? *J Fam Violence* 1997;12:293–311.
- Mills LD, Mills TJ, Taliaferro E, Zimpler A, Smith D. The prevalence of female-to-male intimate partner violence in urban emergency department. *J Emerg Med* 2003;25:215–218.
- Moffitt TE, Caspi A, Rutter M, Silva PA. 2001. Sex differences in antisocial behaviour: Conduct disorder, delinquency, and violence in the Dunedin Longitudinal Study. Cambridge University Press. 2001.
- Niemi-Kiesiläinen J. Rikosprosessi ja parisuhdeväkivalta. WSOY, Helsinki 2004.
- Nieminen J, Heloma A, Pihlajamäki H. Myös nuoret miehet joutuvat parisuhdeväkivallan uhreiksi. *Suomen Lääkäril* 2008;3:63:147–52.
- Nikunen M. Surman jälkeen itsemurha. Kulttuuriset luokitukset rikosuutisissa. Akateeminen väitöskirja. Tampereen Yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, sosiologian ja sosiaalipsykologien laitos. Tampere University Press, Tampere 2005.
- Nyqvist L. Väkivaltainen parisuhde, asiakkuus ja muutos. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 28. Ensi- ja turvakotien liitto, Helsinki 2001.
- Nykyri T. Naisen viha. SoPhi. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä 1998.
- Ojuri A. Väkivalta naisen elämänvarjona. Tutkimus parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten elämäkulusta ja selviytymisestä. *Acta Universitatis Lappeensis* 77. Lapin yliopisto, Rovaniemi 2005.
- Paavilainen E, Flinck A. Lasten kaltoinkohtelun tunnistaminen ja siihen puuttuminen. Hoitotyön suositus <http://www.hotus.fi> [Luettu 2008]
- Parahoo K. *Nursing Research. Principles, Processes and Issues.* Macmillan, London. 1997.
- Piispa M. Väkivalta ja parisuhde. Nuorten naisten kokeman parisuhdeväkivallan määrittely survey-tutkimuksessa. Tutkimuksia 241. Tilastokeskus, Helsinki 2004
- Piispa M, Heiskanen M, Kääriäinen J, Siren R. Naisiin kohdistunut väkivalta 2005. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, Helsinki 2006.

- Priest H. An approach to the phenomenological analysis of data. *Nurse Res* 2002;10:50–63.
- Ronkainen S. Miten näkökulma piilotetaan: esimerkkinä ”monimuotoinen väkivaltatutkimus”. *Oikeus* 2009;4:454–64.
- Rytkönen T. Väkiältä on moraalista toimintaa – perheväkivallan tarinoista turvallisuuden tarinoihin. Kirjassa Perheterapian kehittyvä ammattikäytäntö. Teoksessa Toivakka H. (toim.) Perheterapiayhdistys 2003, 29–41.
- Räikkä J. Katumuksen filosofia. WSOY, Helsinki 2003.
- Salmi V. (toim.) Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset. Nuorisorikollisuus-kyselyiden tuloksia 1995–2008. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 246. Helsinki 2009.
- Sarantakos S. Deconstructing Self-Defense in Wife-to-Husband Violence. *J Men’s Stud* 2004;12:277–96.
- Schulman G. Väkiältä ja sietämättömien tunteiden kierrätys. *Suomen Lääkäril* 2004;59:149–55.
- Swan SC, Snow DL. A typology of women’s use of violence in intimate relationships. *Violence Against Wom* 2002;8:286–319.
- Tainio L. Puhuvan naisen paikka. Sukupuoli kulttuurisenakategoriana kielenkäytössä. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Helsinki 2001.
- Thomas SP. Through the lens of Merleau-Ponty: Advancing the phenomenological approach to nursing research. *Nurs Philos* 2005;6:63–76.
- Törrönen H. (toim.) Vaiettu naiseus. Ajatuksia naisen väkivallan tunnistamisesta, nimeämisestä ja hoitamisesta. Ensi- ja turvakotien liiton raportti 10. 2009.
- van Manen M. Modalities of Body Experience in Illness and Health. *Qual Health Res* 1994;8:7–24.
- Varto J, Veenkivi L. Rakkaus ja rukous. Filosofisia keskusteluja uskosta ja uskonnoista. Tampereen yliopiston julkaisuja, Tampere 1998.
- Weizmann-Henelius G. Violent Female Perpetrators in Finland. Personality and Life Events. Academic Dissertation. Åbo Akademi University. Department of Psychology. Faculty of Arts. Vanha Vaasa Hospital. Vaasa. 2004.
- Virkki T. Vihan voima. Toimijuus ja muutos vihakertomuksissa. Atena, Jyväskylä 2004.
- Williams JR, Ghandour RM, Kub JE. Female perpetration of violence in heterosexual intimate relationships. *Trauma Violence Abus*, 2008;9: 227–49.

AUNE FLINCK

*TtT, post doc -tutkija, kehittämisspäällikkö
Tampereen yliopisto
Hoitotieteen laitos
Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos*

Eija Paavilainen

*TtT, professori
Tampereen yliopisto
Hoitotieteen laitos
Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri*